

Ο ενεργειακός τομέας στην Ελλάδα: Τάσεις και προοπτικές

Νικηφόρου Ιακ. Μανωλά

Περίληψη

Η παρούσα εργασία σκοπό έχει να περιγράψει την υφιστάμενη κατάσταση του Ενεργειακού Τομέα στην Ελλάδα, να εξάγει χρήσιμες διαπιστώσεις και τάσεις και να χαράξει πολιτικές ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής για την Ελλάδα, μέσα στα πλαίσια της ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15.

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται η συμβολή του Ελληνικού Ενεργειακού Τομέα και των συνιστωσών του (Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας, Αγορά Πετρελαίου, Αγορά Φυσικού Αερίου και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας-ΑΠΕ) στην Ελληνική Οικονομία δηλαδή η άμεση συμβολή του στο ΑΕΠ, στην Απασχόληση, στο τιμάρημο, στις Επενδύσεις, στο συνολικό χρέος, στις εγγυήσεις του Δημοσίου για την σύναψη δανείων κλπ., γίνονται συγκρίσεις με ορισμένα μεγέθη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) των 15, όπως είναι η ενεργειακή ένταση, η ενεργειακή εξάρτηση, η κατά κεφαλή κατανάλωση ενέργειας, οι εκπομπές ρύπων, ανά μονάδα παραγόμενης ενέργειας και ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, και προτείνονται λύσεις μείωσης ή βελτίωσης των Ελληνικών ενεργειακών δεικτών, όπως είναι η μείωση της ενεργειακής έντασης, η μείωση της ενεργειακής εξάρτησης (υποκατάσταση εισαγομένων πηγών ενέργειας με αύξηση της παραγωγής των εγχώριων πηγών ενέργειας- ενίσχυση της διείσδυσης του Φυσικού αερίου στην Ελληνική Οικονομία, ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας), και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και ειδικότερα των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα.(Πρωτόκολλο Κιότο).

Τονίζεται επίσης ότι η απελευθέρωση της αγοράς τόσο της Ηλεκτρικής ενέργειας όσο και της αγοράς του Φυσικού Αερίου (και Πετρελαίου), με βάσει τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα έχει σαν αποτέλεσμα την αξιολογή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, και την βελτίωση της ευημερίας όλων των καταναλωτών (βιομηχανικών και οικιακών).

Στο πρώτο Κεφάλαιο αναπτύσσεται διεξοδικά το καλούμενο Ισοζύγιο του Ελληνικού Ενεργειακού Τομέα και ο βαθμός της ενεργειακής εξάρτησης και έντασης της Ελλάδας αλλά και των χωρών της Ε.Ε.-15. Στο κεφάλαιο αυτό διαπιστώνεται αφενός ότι η Ελλάδα παρουσιάζει υψηλό βαθμό ενεργειακής εξάρτησης, και προτείνεται η υποκατάσταση ορισμένων ενεργειακών πόρων (κυρίως του πετρελαίου) με την εξεύρεση και εκμετάλλευση εγχώριων πηγών ενέργειας, όπως είναι οι καλούμενες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και αφετέρου διαχρονική αύξηση των εκπομπών αερίων. Προτείνεται επίσης συντονισμός λήψης μέτρων, ταυτόχρονα και όχι περιπτωσιακά, για όλους τους τομείς που εμπλέκονται στον ενεργειακό τομέα της οικονομίας, ώστε να επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό και επιθυμητό αποτέλεσμα.

Στο δεύτερο Κεφάλαιο μελετάται η Αγορά της Ηλεκτρικής Ενέργειας (Η/Ε), που σχεδόν ακόμη μονοπωλείται από την Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), και η οποία λόγω της καθετοποίησης που παρουσιάζει, αποτελεί μεγάλο εμπόδιο για την απελευθέρωση της Αγοράς της Ηλεκτρικής Ενέργειας, στην Ελλάδα.(Οι επενδύσεις νέων παραγωγικών μονάδων από νέους παραγωγούς θεωρούνται υψηλού κινδύνου και δε χρηματοδοτούνται από το τραπεζικό σύστημα). Για την κάλυψη εξάλλου των εγχώριων αναγκών σε Ηλεκτρικής Ενέργειας (Η/Ε) σε περιόδους αιχμής, αλλά και σε περιπτώσεις κρίσεων, αναγκαία κρίνεται η ανάπτυξη των διασυνδέσεων του δικτύου της ΔΕΗ με τα δίκτυα των γειτονικών χωρών, τα δυτικοευρωπαϊκά δίκτυα, καθώς και με τα δίκτυα της Μαύρης Θάλασσας.

Η Αγορά Πετρελαίου αποτελεί τη δεύτερη συνιστώσα του Ελληνικού ενεργειακού Τομέα και είναι το αντικείμενο του τρίτου Κεφαλαίου. Ο υψηλός βαθμός της πετρελαϊκής εξάρτησης της Ελλάδας εξακολουθεί να υφίσταται, διαγράφεται όμως μια σταθερή τάση υποκατάστασης αυτού του ενεργειακού πόρου κυρίως με Φυσικό Αέριο. Η ΕΛΠΕ Α.Ε κατέχει δεσπίζουσα θέση στη Διύλιση του πετρελαίου, και δεν υπάρχει ανταγωνισμός στο τομέα της διύλισης, δεδομένου ότι οι ποσότητες που διατίθενται στην εσωτερική αγορά είναι σχεδόν σταθερές κάθε χρόνο, την τελευταία οκταετία, και οι τιμές ex-refinery είναι πρακτικά οι ίδιες, ενώ αυτός (ανταγωνισμός) αναπτύσσεται στο τομέα της εμπορίας. Ώθηση στην εξέλιξη της εγχώριας προσφοράς πετρελαιοειδών αναμένεται ότι θα δώσει η προσδοκόμενη κατασκευή του αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης, ο οποίος θα ενισχύσει σημαντικά το ενεργειακό εφοδιασμό της Ελλάδας. Το έργο θεωρείται ότι έχει ευρύτερη σημασία ως κέντρο διακομιδής αλλά και ως εναλλακτική πηγή πετρελαίου για την ελληνική αγορά.

Η παραγωγή και διείσδυση του εισαγόμενου Φυσικού Αερίου αφορά το τέταρτο Κεφάλαιο. Η διείσδυση όμως του Φυσικού Αερίου εξακολουθεί να είναι σε πρώιμο στάδιο, και η χρήση του μονοπωλείται σχεδόν από τη ΔΕΗ και ορισμένες μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Η οικιακή χρήση βρίσκεται σε οριακό σημείο, λόγω κυρίως των προβλημάτων άμεσης πρόσβασης στη ενεργειακή αυτή πηγή. Δεδομένου ότι οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας πετρελαίου και φυσικού αερίου συνδέονται μεταξύ τους, η απελευθέρωση της αγοράς της Η/Ε ευνοεί την ανάπτυξη της αγοράς φυσικού αερίου, η οποία με τη σειρά της προσφέρει σοβαρές δυνατότητες υποκατάστασης προϊόντων πετρελαίου. Έτσι, οι όποιες αποφάσεις λαμβάνονται θα πρέπει να είναι συντονισμένες και να εξετάζονται ως προς τη συνολική τους ενεργειακή επίπτωση.

Στόχος του πέμπτου Κεφαλαίου είναι να αναδείξει την σπουδαιότητα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), σαν εναλλακτική περίπτωση, στα αδιέξοδα, κυρίως σε περιβαλλοντικά θέματα που παρουσιάζουν οι τρεις προαναφερόμενες ενεργειακές πηγές του τομέα. Περιοριστικοί παράγοντες για την περαιτέρω διείσδυση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας (ΑΠΕ) θεωρούνται οι γραφειοκρατικές δυσχέρειες και οι ελλείψεις γενικών υποδομών. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να γίνουν τα αναγκαία έργα μεταφοράς (νέα ή συμπληρωματικά).

Η παρούσα μελέτη διαφέρει από άλλες παρόμοιες μελέτες που κυκλοφορούν στο ότι αντιμετωπίζει, για πρώτη φορά, συνολικά και κατά τις συνιστώσες του το θέμα του ενεργειακού τομέα στην Ελλάδα (ενεργειακό ισοζύγιο, αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, αγορά πετρελαίου, αγορά φυσικού αερίου και φυσικά τις ανανεώσιμες ή ήπιες μορφές ενέργειας). Επίσης η μελέτη αυτή μετρά τις άμεσες επιπτώσεις του ενεργειακού τομέα στα μακροοικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας (προϊόν, απασχόληση, επενδύσεις, τιμάρθρο, κλπ.) , αφιερώνει σημαντικό τμήμα στην ανάπτυξη των περιβαλλοντικών θεμάτων που δημιουργούνται από την χρήση των ενεργειακών πόρων και προβαίνει σε στατιστικές, και όχι μόνο, συγκρίσεις σε επί μέρους θέματα τόσο με τις επί μέρους χώρες όσον και με το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15.